Биография

Алибек Рустамов

Филология фанлари доктори (1967), профессор (1968) Алибек Рустамов истеъдодли олимлардан биридир.

У 1931 йилда Тошкент областининг Янгийўл шаҳрида туғилди. Ўрта маълумотни Янгийўлдаги Навоий номли мактабда таълим олди. Алибекнинг ўзбек тилшунослигига, айниқса, тил тарихи ва шарқшуносликка бўлган қизиқиши уни 1949 йилда Тошкент Давлат университети Шарқ факультетига олиб келди. Бўлажак олим талабалик йилларидаёқ эрон, афғон, тожик, араб, инглиз ва рус тилларини ўрганишга жиддий киришди, бу тилларни ҳатто чоғиштирма аспектда ўргана борди.

Ўқишни имтиёзли диплом билан тугатган Алибек Рустамов 1955—57 йилларда мазкур университетнинг филология факультетида лаборант ва ўқитувчи бўлиб ишлади. 1957 йилда эса шу факультет қошидаги аспирантурага кириб ўқий бошлади, 1959 йилда академик В. В. Решетов раҳбарлигида «Алишер Навоийнинг «Маҳбубул-қулуб» асаридаги баъзи грамматик хусусиятлар» деган мавзуда кандидатлик диссертациясини ҳимоя қилди. Кейинчалик шу мавзунинг ўзини чуқурроқ ва кенгроқ ўрганишга, улуғ шоир тилини янада мукаммалроқ ёритишга бел боғлади, шу мақсадда «Алишер Навоий тилининг фонетик ва морфологик хусусиятлари» номли йирик проблематик тадқиқотни бошлаб юборди.

Алибек Рустамов 1960—61 йилларда А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институтининг тил тарихи секторида катта илмий ходим бўлиб ишлади. 1961 йилнинг ўрталаридан ТошДУнинг эрон-афғон филологияси кафедрасига доцент бўлиб ўтди, бу ерда араб ва форс тилларидан ҳамда тил назариясидан дарс бера бошлади. 1965 йилда эса у Республика рус тили ва адабиёти педагогика институтида янги очилган умумий тилшунослик кафедрасига мудир қилиб тайинланди.

Олимнинг «Ўзбек тилидаги -ки («ким) боғловчисининг синтактик вазифаси», «Маҳбубул-қулуб»даги баъзи сўз ясовчи аффикслар», «А. Навоий тилида «у» боғловчисининг ишлатилиши», «Навоий асарлари муқаддимаси тилининг бир хусусияти ҳақида», «XV аср ўзбек адабий тилининг вокализми», «Сабъаи сайёр» тилининг бадиий хусусияти», «Навоий «Баҳромнома» сининг номи ҳақида» каби мақолалари А. Навоий асарлари тилининг фонетик ва морфологик хусусиятларини ўрганишга қаратилган жиддий тадқиқотлардан саналади. Олим бу ишларини умумлаштириб, буюк мутафаккир туғилган куннинг 525 йиллиги арафасида «Алишер Навоий тилининг фонетик ва морфологик хусусиятлари» номли капитал асарини яратди, уни 1966 йилнинг 20 декабрида ЎзССР Фанлар академиясининг ижтимоий фанлар Бирлашган Илмий советида докторлик диссертацияси сифатида ҳимоя қилди.

1968 йилда Алибек Рустамовга профессорлик унвони ҳам берилди.Олимнинг эски ўзбек тили, ҳозирги замон ўзбек тили, эрон-афғон тилшунослиги, адабиётшунослик назарияси ва поэтик таржимага доир 40 дан ортиқ иши эълон қилинган.

Асарлари:

1954

Ўзбек тилида сўз бирикмалари ва қўшма сўзлар масаласи. «Сборник студенческих работ САГУ», Ташкент.

1955

Ҳолат категорияси. ТошДУ илмий асарлари, 240-чиқиши, «Шарқ филологияси масалалари», Тошкент.

Арабские формы множественного числа в языке «Махбубул-кулуб» Алишера Навои. «Вопросы тюркологии», Ташкент.

1957

Ўзбек тилида -моқда аффикси ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

Ўзбек тилида *ётмоқ, турмоқ, юрмоқ, ўтирмоқ* феъллари. «Труды аспирантов САГУ».

1958

«Ҳозирги-келаси замон» термини ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 2-сон, Тошкент.

Ўзбек тилида аниқ ҳозирги замон феъли. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

1959

Жуфт сўзларнинг ясалиши ва компонентларининг маъносига кўра турлари. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

1961

Қўшма сўзлар имлоси ва луғати. (Ҳамкор — Ш. Раҳматуллаев), Тошкент.

Ўзбек тилида сифатдош. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 4- сон, Тошкент.

Аниқ ҳозирги замон феъли формасининг келиб чиқиши ҳақида. «Ўзбек диалектологиясидан материаллар», II, тўплам.

Ҳозирги замон феъли. «Феъл замонлари», тўплам, Тошкент.

Ўзбек гилида сифатдош. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 2-сон, Тошкент.

Ўзбек тили изоҳли луғатида феълларнинг берилиши масаласи. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 5-сон, Тошкент.

1962

Ўзбек тилида қўшма, жуфт ва такрорий сўзлар. Тошкент.

Кўмакчи феълларнинг вид категориясига муносабати. «Ўзбек тили ва адабиёти масалалари» журнали, 5-сон, Тошкент.

Ўзбек тили синонимларининг қисқача луғати. Тошкент.

1963

Ўзбек тили изоҳли луғатида қўшма сўзларнинг берилиши масаласи. «Ўзбек тили ва адабиёти» журнали, 2-сон, Тошкент.

О порядке расположения компонентов в парных словах узбекского языка. Сб. «Вопросы тюркологии», Ташкент.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатини тузиш учун қўлланма. I ва XI боблари.

Асарлари:

«Қўлланмоқ» феълининг ишлатилиши ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти» журнали, 5-сон, Тошкент.

1964

Ўзбек тилида кўмакчи феъллар. Тошкент.
-моқчи аффикси билан ясалган феъл формаси ҳақида. «Ўзбек тили ва адабиёти» журнали, 4-сон, Тошкент.

1966

Фонетико-морфологические особенности языка Навои, Автореферат на соискание ученой степени доктора филологических наук, Ташкент.
Сўз хусусида сўз.

Copyright © 2022
All Rights Reserved.